

Supplerende forslag fra rådgiver til høring om endrede fiskeregler for Tanavassdragets grenseelvtrekning.

Generelle kommentarer/ forslag til endring

1.

Begrepet «andre arter» alene, slik brukt i flere paragrafer kan misoppfattes når presisering andre arter enn laks og sjørøye ikke benyttes. Et mer korrekt begrep er «innlandsfisk» som skiller disse fra «anadromfisk». I lovgivning vil det være mer riktig med enten en presisering av «andre arter enn laks og sjørøye», eller «innlandsfisk og sjørørret». Sistenevnte kan anses som mer korrekt.

2.

Det har vært påpekt ved en rekke anledninger at alle stedsnavnene skal tilsvare stedsnavn fra de offentlige karttjenestene fra begge land og referere til registrerte lokaliteter på begge sider av grensen. Det er heller ikke tilfelle i dette høringsforslag med navn som Matinköngäs (fremkommer på hverken norsk eller finsk kartverk), Anarjohka (skrives Anárjohka), Levvajohka: skrives Leavvajohka. Det forventes at dette ryddes opp i det endelige dokumentet. Lokaliteter som er ment med høy grad av presisjon bør også angis med koordinater.

3.

Det bør tilrettelegges for at lokale partene i et land som ønsker strengere krav til fiskereguleringer (eksempelvis større fredningssone på sin side), gis anledning til å sette slike krav.

Kapittel 1

§ 1 Formålet med fiskereglene

Skrivefeil:

... med målsettingene i avtalen mellom Norge og Finland om fisket Tanavassdraget ...
erstattes med

... med målsettingene i avtalen mellom Norge og Finland om fisket i Tanavassdraget ...

Kapittel 2

§ 4 Fiske etter laks og sjørøye

«Fiskekvoter og -tider vil bli årlig justert i samsvar med Tanaavtalen artikkel 6 og 7 og i henhold til fiskereglene § 5, med utgangspunkt i laksebestandenes status og høstbare overskudd.

Fiskekvoter skal fastsettes innenfor det estimerte høstbare overskudd, og med hensyn til de ulike gruppene av fiskere fra begge land. Kvotene skal fastsettes i samråd med lokale rettighetshaverne».

I denne paragrafen, samt i en rekke andre, nevnes sjørøye kun i overskrift, eller i teksten tilnærmet som et resultat av kopi/ lim, uten at hensyn til deres bestand vektlegges.

Det må påminnes at sjørøye er den anadromfisk i Norge som har hatt den mest kritiske bestandsutviklingen de siste ti årene (Halvorsen 2010, Svenning mfl. 2012). Til det motsatte er bevist, er sjørøye å anse som en integrert del av Tanavassdraget. Tilnærmet ingen undersøkelser kan si noe om sjørøyebestandenes status i Tanavassdraget. Et tilnærmet fravær i fangstrapporteringer de seinere årene, kan indikere at bestandene kan være kritisk lave. Det bes dermed at hensyn til sjørøye i fiskeforskiptene økes vesentlig.

Et godt utgangspunkt vil være å legge til i første ledd av § 4 (...), *med utgangspunkt i laks- og sjørøyebestandenes status og høstbare overskudd.*

§ 5 Regulering av laksefisket

1.

I høringsnotat (fremkommer ikke i selve forslaget om fiskeregler), foreslås det en fastsettelse av kvoter iht. bestandenes tilstand som fordeles rettighetshaver frem til «*mindre enn 10 % av laksen i elva er fra røde bestander*», deretter «*Når laksebestandenes tilstand tillater det*» er det et ønske å erstatte kvoteregulering med kun regulering av fisketid.

Først og fremst er begrepet «*Når laksebestandenes tilstand tillater det*» diffust og bør presiseres i tråd med begrepene om gytebestandsmåloppnåelse.

Man kan også stille seg spørsmål om det vil være gunstig å erstatte kvoteregulering med kun regulering av fisketid, selv om bestandene er i bedre tilstand. Ingen ønsker at enkeltes grådighet skal gå utover ressursfordelingen på tvers av fiskegrupper og lokalitet. Det kan dermed tenkes å være mer forsvarlig og hensiktsmessig å beholde et system basert på både reguleringskvoter og fisketid, uansett bestandsstilstand. Dette for å sikre seg at ingen overdrivelse i uttaket finner sted og eventuelt bidra til en tilbakegang av bestander. En økt bestand vil uansett også kunne føre til økt kvoter.

2.

I første omgang foreslås det en åpning for fiske i de ukene hvor mindre enn 20 % av laksen er fra røde bestander, med krav til gjenutsetning av laks større enn 65 cm (dvs. ca. 3 kg). Deretter, når mindre enn 10 % av laksen i elva er fra røde bestander, kan det begrensede fisket utvides. Det stilles da krav at laks over 90 cm (ca. 7,5 kg) gjenutsettes.

Tanken om gjenutsetting av større fisk, i dette tilfellet, kan ikke anses som et forsøk på å innføre praktisering av et rendyrket fang og slipp, men mer som et forvaltningsrettet fang og slipp med mål om å redusere innvirkning av fiske når bestandene er lave. Dette ved å spare hunnlaks og rette beskatningen på små hanlaks som oftest er i flertall.

Allikevel ser man at eksempelvis Anárjohka, som har blant de mest sårbare bestander (Anon 2021), viser seg å ha en gjennomsnittlig vekt for hunnlaks på 3,7 kg og et gjennomsnitt av 29 % av hunnlaks var ensjøvinter (gj.snitt vekt 1,8 kg). Dette viser at en betydelig andel hunnlaks er under de foreslått minstemålene (Falkegård mfl. 2023). Rapporten viser også at andel ensjøvinter laks i Anárjohka varierer så mye som fra 20 % (2007) til 76 % (2021). Det vil si at andel hunnlaks som er mindre enn det foreslåtte minstemål som skal opp i en av de mest sårbare elvene kan overstige langt over en andel på 29 %. Andre mindre og dermed mer sårbare sideelver, som Báišjohka, Leavvajohka, Ástejohka, mfl. viser også en betydelig stor andel små hunnlaks.

Om det foreslåtte selektive fiske på mindre laks finner sted, også under en mindre tidsperiode, er det ikke utenkelig at effekten på mangfoldet av livshistorie i laksebestandene kan bli merkbar (Rochet M.J. 1998), samt utsette mindre og mer sårbare bestander dominert av en betydelig andel mindre hunnlaks, for et uforsvarlig større press.

Forslaget om utsetting av hunnfisk når bestandene er på et kritisk nivå anses i utgangspunktet som god, men et system basert på størrelse, i lys av risikoene den innebærer, bør ha et større faglig bakteppe før igangsetting. Om man ønsker å bespare hunnlaks under lav lakseoppgang, er det med en viss erfaring, mulig å skille mellom kjønn også på blank laks, uten nødvendigheten å innføre en størrelsesbasert sortering.

En alternativ er å undersøke om det finnes en tilstrekkelig kjønnsfordeling i vandringsmønstre som kan tilrettelegge for et redusert press på hunnlaks. En karakteristisk trend er at en større andel stor hunnlaks vandrer tidligere i sesongen enn små hanlaks. Å ta hensyn til dette aspekt så langt datagrunnlaget tillater det, kan være et mulig alternativ til plikten om gjenutsetning av hunnlaks basert på størrelsesbegrensninger.

3.

*Når mindre enn 10 % av laksen i elva er fra røde bestander, kan det begrensede fisket utvides, og fisket vil kun åpnes for rettighetshavere, men på finsk side vil det også kunne avsettes en kvote til **ikke fastboende rettighetshavere (hytteiere)**.*

Her kan man stille seg spørsmål om Finland har et juridisk grunnlag for å behandle ikke fastboende som rettighetshavere. Deretter om det overordnede likhets-prinsippet i

Tanaavtalen er ivaretatt i den forstand at en tilsvarende gruppe på norsk side ikke får den retten, samt at en del av en fastsatt kvote blir tatt fra lokale rettighetshavere for å bli tildelt en gruppe som kan anses til ha et lavere rettsliggrunnlag til ressursen. Dette er spesielt bemerkelsesverdig ettersom sjølaksefiskere på norsk side ikke er integrert som fiskegruppe etter forskriften.

4.

I § 5 pkt. 2)

«Når mindre enn 20 % av laksen som befinner seg i elva i løpet av minst to uker tilhører laksebestander fra rød bestandskategori, tillates følgende laksefiske i disse ukene:

(...)

Det fastsettes kvoter som ikke overstiger det estimerte høstingsverdige overskuddet».

Første ledd i punkt 2) tillater et fiske på et redusert antall laks fra røde bestander, samt laks som tilhører gule og oransje bestander. Dvs. at ingen av disse kategorier har det som kan kalles for et «høstingsverdige overskudd». Det foreslås dermed at formuleringen endres til:

➔ *Det fastsettes kvoter som ikke er til hinder for gjenoppbygging av bestander i kategorier lavere enn «god» (grønn), eller hindrer bevaring av bestander som allerede befinner seg i kategorien, eller bedre tilstandskategori.*

Kapittel 4

§ 9 Tillatte fiskeredskaper for fiske etter laks og sjørøye

(...)

Personer med strandfiskekort jf. § 7 første ledd punkt 4 (dvs. tilreisende fiskere) kan fiske med flue uten dupp eller søkke.

I følgende områder kan de også fiske med sluk og flue med dupp eller søkke:

1) i Storfossen, Ailesstrykene og Matinköngäs i henhold til skilt oppsatt i terrenget, samt

2) i Anarjohka oppstrøms fra Matinköngäs og Skiehččanjohka.

Regelen er i høyeste grad paradoks, ettersom hensikten i femte ledd er å begrense effektivitet i fisket utført av tilreisende fiskere (i tråd med bla. Tanaavtalens formålsparagraf), og i etterfølgende ledd pkt. 1) 2), tillates fiskegruppen bruk av svært effektive redskap (sluk) i to områder (Storfossen og Ailesstrykene), som er blant de aller beste egnet for fiske etter laks, eller i et av områdene der laks i lang tid har hatt en av de mest kritiske bestandssituasjonene; Anárjohka oppstrøms fra Matinköngäs og Skiehččanjohka.

En annen bemerkelse er at regelen i § 7 er motsigende med § 18 *Forbudsområder for stangfiske*, der Storfossen og Ailesstrykene er betegnet som forbudsområder for stangfiske.

§ 10 Tillatte fiskeredskaper for fiske etter andre arter enn laks og sjørøye

(...)

2) *stang og håndsnøre, det kan fiskes med sluk eller med flue med fluestang inntil klasse 6,*

(...)

Setningen bør omformuleres ettersom den innebærer enten at man må fiske med sluk ved bruk av fluestang (!), eller at slukstang skal ha en begrensning på klasse 6; slukstang klasse 6 er et ikke eksisterende begrep.

§ 12 Isfiske etter lake

Begrepet lakekrok er langt ifra utbredt og behøver presisering, eller omformulering.

Ettersom fiskesesong i § 14 avslutter 20. august, behøves det en presisering om unntaket i §14 når det gjelder isfiske etter lake.

Kapittel 5

§ 14 Fiskesesong for fiske med stang og håndsnøre etter andre arter enn laks og sjørøye

Fisketider for fiske etter innlandsfisk og sjørørret kan anses som noe paradoksal, ettersom det tillates et fiske etter disse under perioden som er best egnet for fiske etter laks (1. (10.) juni til 20. (10.) august, uten å tillate fisket før eller etter.

Det kan tenkes å være gunstig å stenge enkelte områder på grenseelvstrekning, spesielt mellom nedre Storfossen og utløpet av Leavvajohka, som er kjent gyteområder for laks, rundt gytetiden og med god margin (f.eks. fra ca. 20. aug. til 10. oktober), om risiko for fangst av laks med stang vurderes som høyere i perioden. Eller, anses det som lite hensiktsmessig å stenge for fiske etter innlandsfisk fra 10. oktober til 1. juni med stang eller håndsnøre.

Når det gjelder fiske etter andre arter er det også lite forståelig at paragrafen setter forskjellig åpningstid mellom lokale og tilreisende fiskere.

§ 15 Fiskesesong for garnfiske etter andre arter enn laks og sjørøye

«Fra 1. august til 20. august er det tillatt å fiske med garn fra Polmak og til nedre del av Storfossen, og fra Levvajohkkas munning til samløpet mellom Kárášjohka-Anárjohka».

Her behøves det følgende presisering: «fra 50 m oppstrøms for Leavvajohkas munning, ...», spesielt ettersom munningen til elven er en kjent ansamlingsplass for laks.

Det er også nødvendig å presisere 200 m nedstrøms samløpet mellom Kárášjohka-Anárjohka.

«I Anárjohka og Skiehččanjohka er fisket tillatt fra isgangen til 20. august».

Anárjohka og Skiehččanjohka er kjent for sein oppvandring og for å være dominert av smålaks, samt for å være de to av øverste elvene med mest kritisk bestandsstatus. En effektiv periode for fiske etter andre arter, som gjedde eller abbor, er etter isgangen når de samler seg ved gyteplass. Her kan det tenkes at en fiskeperiode fra isgangen til 20. juni vil være mer forsvarlig.

§ 16, § 17, § 18 Fisketider for fiske etter laks med garnredskaper

Det må bemerkes at åpningstider nevnt i disse paragrafene havner i konflikt med bestemmelsen i § 5 *Regulering av laksefisket*, der fiskeperioden fastsettes årlig iht. bestandenes status.

En annen bemerkning er at fisketider for fiske etter laks med garnredskaper beholdes i forskriften, mens fisketider for fiske etter laks med stangredskaper er fjernet.

Når bestandene tillater en gjenåpning av vanlig fisketider bør det vurderes om fisketider for stangfiske skal likestilles med garnredskaper (ulike redskap) dvs. fra 1. juni til 12 august. Utover 12. august har mesteparten av laksene mistet sin verdi som matfisk og et fiske utover den dato, om så med stang, anses som unødig.

Kapittel 6

§ 25 Maskevidde og trådtype

«Ved bruk av spunnet nylon skal tråd ha enkeltfilamenter som er 8 denier eller tynnere».

Her er det vanskelig å se hensikten med bestemmelsen, som forplikter til bruk av mindre synlig og mer effektive redskaper, i hvert fall om presisering om tråd diameter ikke kommer frem.

§ 26 Stengsel

«I tverrstengsel, ledestengsel og ledegarn kan det ellers bare brukes ris, garn, eller grinder med ris eller garn. Når det brukes garn i slike ledeanordninger, skal maskevidden være enten maksimalt 40 mm eller minst 150 mm. Det er forbudt å bruke garn av et gjennomsiktig materiale som monofilament nylon. Når det brukes garn i slike ledeanordninger, skal maskevidden være minst 58 mm, og det er kun tillatt å benytte tråd av spunnet nylon (tråd med enkeltfilamenter som er 8 denier eller tynnere) som er minst 1,1 mm tykk (210/8x3, norsk tråd nr. 8)».

Avsnittet er motsigende og må omformuleres: i andre setning, skal ledeanordninger ha en maksimal maskevidde på 40 mm, mens i fjerde setning skal maskevidden være minst 58 mm.

§ 30 Djupål og avstand mellom redskap

«Ingen del av stengsel eller settegarn må stå over djupålen i hovedløpet eller sideløp».

Begrepet «over djupålen» er noe diffus og en fast avstand fra djupålen hadde vært klarere.

Kapittel 7

§ 32 Minstemål og gjenutsetting

Det er forbudt å fiske vinterstøing og fisk som er mindre enn minstemål.

Fisk skal alltid gjenutsettes i vannet, hvis den er

1) fanget utenom lovlig fisketid → presisering: «... for arten»

2) fanget med forbudt redskap eller fiskemåte → eventuelt samme presisering som for pkt.

1.

3) vinterstøing.

Fisk som settes ut i vannet igjen, skal behandles med maksimal forsiktighet.

Kapittel 8

§ 37 Tørking og desinfisering av fiskeredskap og båter

Tørking anses som gunstig for å hindre både spredning av *Gyrodactylus salaris* og vasspest, men er i praksis, og i motsetning til desinfisering utført på godkjent lokalitet med tildeling av desinfiseringskort som bevis, umulig å kontrollere.

Tørking må fremstå som et krav, ettersom det ligger høy grad av usikkerhet om desinfisering allene er tilstrekkelig mot spredning av artene av vasspest. Desinfisering bør også være et krav ettersom det er den eneste kontrollerbare tiltak mot spredning av *Gyrodactylus Salaris*.

Kravene om ukontrollerbar tørking og at «*Alt fiskeutstyr og alle transportmidler skal i tillegg desinfiseres, når dette er mulig*», er å anse som uaktsomme krav. Spesielt med tanke på hvor utsatt Tanavassdraget er for både *Gyrodactylus s.* og vasspest, med en direkte tilknytning til øvre deler av Kemijokivassdraget (som er mistenkt smittet av *Gyrodactylus s.* (Høgåsen mfl. (2016) og smittet av vasspest (Laji.fi) og noen få km fra Torneå vassdraget (smittet av både *Gyrodactylus s.* (Høgåsen mfl. (2016) og vasspest (laji.fi).

Det foreslås dermed at det stilles krav til tilreisende fiskere å anskaffe seg en gyldig desinfiseringskort for Tanavassdraget i forkant av fisket som innebærer at utstyr er kontrollert ved tilrettelagt lokalitet for både desinfisering og tørking.

En annen bemerkning, er en økende ferdsel i form av kano/ kajakk, spesielt i sørlige deler av vassdraget, som er ukontrollerbart og øker smittepress betraktelig. Det vil være på sin plass, av hensyn til smitterisikoen, at paragrafen gir hjemmel til å redusere, eller stille krav til den type ferdsel også ovenfor anadromstrekningene.

Det foreslås å legge til følgende presisering i siste ledd:

→ *Hvert land kan ha utfyllende regler om desinfisering av fiskeredskap og båter. Dette inkluderer tiltak rettet mot ferdsel i vann i deler av vassdraget som også befinner seg oppstrøms for anadromstrekning.*

Kapittel 9

§ 38 Båtregister

(...)

Lokale personer med rett til å fiske med garn etter § 3, kan registrere inntil tre båter. Lokale personer med rett til å fiske med garn etter § 3 som driver turistnæring, kan registrere inntil 15 båter. Andre lokale fiskere, og fiskerettshavere etter § 3 første ledd punkt 2 kan registrere inntil én båt.

Ettersom behovet for lokale stangfiskere (fiskerettshavere etter § 3 første ledd punkt. 2) er til stede for å benytte seg av forskjellige båttyper for ulike deler av vassdraget, eller for ulike formål, foreslås å endre paragrafens tredje ledd slik:

➔ *Lokale personer med rett til å fiske med garn og/eller med stang etter § 3 første ledd punkter 1 og 2, kan registrere inntil tre båter. ...*

Eksempelvis er det vanlig å benytte seg av elvebåt under fisket i elven og av en mer sjødyktig båt under fisket i munningen. Enkelte kan i tillegg ha behov for en tredje båt med mer gunstige egenskaper for grunne sideelver, eller dorging i sterke stryk, osv.

Forslaget anses ikke å påføre noe økt fiskepress av betydning, eller uforholdsmessig høyere administrative kostnader, samt er viktig for bevaring av en mangfoldig båtkultur.

Referanser

- Anon. 2021. Status for laksebestandene i Tanavassdraget i 2021. Rapport fra overvåknings- og forskningsgruppen for Tana nr 1/2021.
- Falkegård, M., Erkinaro, J., Vähä, J. & Kuusela, J. 2023. Genetisk bestandsidentifisering av skjellprøver fra fiske etter blandete laksebestander i Tana i 2006-2008 og 2011-2012 (Genmix). NINA Rapport 2309. Norsk institutt for naturforskning.
- Halvorsen, M. 2010. Sjørøyevasdragene i Nord-Norge; 100 eller 400? Nordnorske Ferskvannsbioologer, Museum i Nord. Oppdragsgiver: Direktoratet for Naturforvaltning. 40 sider.
- Høgåsen HR, Hytterød S, Aune S, Adolfsen P. 2016. Risikovurdering for smitte med Gyrodactylus salaris til norske elver i Troms og Finnmark fra grenseområder i Russland, Finland og Sverige. Veterinærinstituttet. Rapportserie 1-2016. 88 sider.
- Rochet M-J. 1998. Short-term effects of fishing on life history traits of fishes, ICES Journal of Marine Science, Volume 55, Issue 3. P. 371–391
- Svenning, M-A., Falkegård, M. & Hanssen, Ø.K. 2012. Sjørøya i Nord-Norge - en fallende dronning? - NINA Rapport 780. 61 s.